

**ศึกษาเปรียบเทียบหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนไทย
ในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงกับคริสตศาสนา ในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์
อำเภอห่มสั๊ก จังหวัดเพชรบูรณ์**

**A Comparative Study of the Principle of Buddhist Learning for Thai Youth in
Ban Fai Na Sang School and Christian Learning in Mettachanupatham School,
Lom Sak District Phetchabun Province**

¹พระจิววัฒน์ อมรธมโม, ²พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี,

³แสวง นิลนามะ และ ⁴บุญลือ มุลคลั่ง

¹Phra Jirawat Amaradhammo, ²Phramaha Khwanchai Kittimeteetee,

³Sawaeng Nilnama and ⁴Boonlue Munklang

^{1,2,3}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

⁴โรงเรียนบ้านฝายนาแซง

⁴Fai Na Sang School

¹Corresponding Author's Email: Jirawatb07896@gmail.com

Received: July 20, 2023; **Revised:** December 24, 2023; **Accepted:** December 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียนบ้านฝายนาแซง 2) เพื่อศึกษาหลักการเรียนรู้ในคริสตศาสนาโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ และ 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนไทยในโรงเรียนบ้านฝายนาแซง กับหลักการเรียนรู้คริสตศาสนาในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอห่มสั๊ก จังหวัดเพชรบูรณ์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 44 คน สันทนากลุ่ม 15 คน ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา

ผลวิจัยพบว่า 1) หลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียนบ้านฝายนาแซง พบว่า เยาวชนได้ดำเนินตามหลักธรรมทำให้ตัวเองและสังคมรอบข้างมีการพัฒนาดีขึ้น หลักธรรมที่ช่วยทำให้ชีวิตของเยาวชนและสังคมในโรงเรียนมีความสุข เจริญอกงาม ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา 2) หลักการเรียนรู้คริสตศาสนาโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ พบว่า เยาวชนได้ประพฤติปฏิบัติคำสอน อย่างเคร่งครัดทำให้เกิดการพัฒนาตนเองได้เกิดการเรียนรู้ เกิดการปลูกฝังเยาวชนให้เป็นคนดีของครอบครัวและสังคม นักเรียนเป็นผู้มีความรัก ความ

เมตตา รู้จักเสียสละ และการให้อภัย วันคริสต์มาสมีการจัดกิจกรรมมอบของขวัญเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน ทุกวันอาทิตย์จะมีพิธีกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม 3) เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างกันในด้านการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาของเยาวชนในโรงเรียน พบว่าเยาวชนพระพุทธศาสนาได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอน คือ การทำดี ละเว้นทำชั่ว เป็นหนทางแห่งความสุข ความเจริญ มีความไม่ประมาทในการดำรงชีวิต ส่วนเยาวชนคริสต์ศาสนานับความรัก มีความเชื่อในพระเป็นเจ้าผู้บริสุทธิ์ ปฏิบัติตามพระบัญญัติ 10 ประการอย่างเคร่งครัดและรู้จักให้ทานแก่คนยากไร้ สิ่งเหมือนกันของทั้งสองศาสนา คือ ความรัก ความสามัคคี การมีส่วนร่วมในทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามศาสนาของตน และมีจิตอาสาเพื่อผู้อื่น สิ่งที่แตกต่างกัน คือ พระพุทธศาสนาสอนให้ไม่ยึดติดใน ทุกสิ่งเพราะว่าทุกสิ่งไม่มีความยั่งยืน มีเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป ทุกอย่างล้วนเป็นอนัตตา ส่วนคริสต์ศาสนาสอนให้อธิษฐานนึกถึงพระเจ้า ทำเพื่อพระเจ้าเมื่อตายไปก็จะไปอยู่กับพระเจ้า ทั้ง 2 โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาให้แก่เยาวชนในโรงเรียนด้วย

คำสำคัญ: หลักการเรียนรู้; เยาวชน; โรงเรียนบ้านฝายนาแซง; โรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์

Abstract

This thesis research article has objectives: 1) to study the principles of Buddhist learning of the youth in Ban Fai Na Saeng School, 2) the study the principles of Christian learning of the youth in Mettachanupatham School, and 3) to comparatively study the principle of Buddhist learning of the youth in Ban Fai Na School and the principle of learning of the youth in Mettachanupatham School in Lomsak District, Phetchabun Province. This research is a qualitative field research. 44 key informants, 15 focus groups, using interview tools. Analyze data and present descriptive research results.

In the research, it was clearly found that 1) The principles of Buddhist learning of the youth of Ban Fai Na Saeng School was found that when the youth practiced ethical principles making themselves and the surrounding society also developed. It made the life of people who live in society peaceful and prosperous. Applying the principles of morality, concentration, and wisdom to daily life to improve the quality of living, for progressing, and for saving in life. 2) The principles of Christianity learning of the youth in Mettachanupatham School was found that when the youth strictly adhered to the Golden Rules, they also developed of themselves and others. The Christians in the school cultivated the youth to be good people of their families and society, to be loved, merciful, sacrificed, and forgiving. Christmas, in particular, is a day of remembrance of God. Gift-giving events are held every Sunday to perform religious rituals. The school has cultivated teachings of Christianity and also clearly contributes to the public in the school. 3) The comparison of the similarities and differences between Buddhist learning of the youth of Ban Fai Na Saeng School and Christian learning of the youth of Mettachanupatham School in Lomsak District, Phetchabun Province was found that the youth in the school practiced the doctrines-to do good, to refrain from doing evil, as a way of happiness and prosperity. The aspect of their family and the surrounding society has lived in heedfulness, and safety in living. Whereas Christianity is the religion of love, love is the greatest. Christian decision is based on the belief in Holy God. And they must strictly follow the Ten Commandments and must know the sacrifice their own things to the impoverished people. The things that are similar between both religions are love, unity, and participation in various activities according to their respective religions and have a volunteer spirit for others. The difference is that Buddhism teaches not to be attached to Everything because everything is not

sustainable. It arises and disappears. Everything is Anatta. As for Christianity, it teaches us to pray and think about God. Do it for God. When you die, you will go to live with God.

Keywords: Learning; Youth; Ban Fai Na Sang School; Mettachanupatham School

บทนำ

เยาวชนในโรงเรียนไทยในปัจจุบันเกิดความสับสนยุ่งยาก วุ่นวายไม่สงบสุขเท่าที่ควร ปัญหาเกิดจากการขาดคุณธรรมจริยธรรม เช่น ขาดความรัก ขาดระเบียบวินัย เห็นแก่ตัว ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ขาดความสามัคคี ขาดสันติสุขและสันติภาพ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว เยาวชนจำนวนมากไม่เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ไม่ยึดมั่นในคุณธรรมและไม่ประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรมทำให้เยาวชนในโรงเรียนเสพติดทางด้านวัตถุมาก จึงเกิดการเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดความรักและการให้อภัยกัน ไม่เห็นความสำคัญของศาสนาขาดคุณธรรมจริยธรรม และไม่เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ดังนั้น จึงส่งผลกระทบให้สภาพของเยาวชนของโรงเรียนไทยโดยรวมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านการเรียนรู้ของเยาวชนไทยในโรงเรียนตามมา(พระอภัย อภิชาติ,2554) ปัญหาโรงเรียนจึงเป็นผลของความบกพร่องหรือภาวะขัดข้องของกระบวนการต่างๆ ของโรงเรียน ปัญหาเยาวชนในโรงเรียนเกิดขึ้นระหว่างการเปลี่ยนแปลงและรวมสิ่งทั้งหลาย ที่มีลักษณะแตกต่างกันอยู่อย่างมากมาย เข้าไว้ด้วยกัน ปัญหาเยาวชนในโรงเรียนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ถึง ความผิดแปลกไปจากระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้แล้วปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้มักเรียกว่า “ความไม่เป็นระเบียบของโรงเรียน”

ปัญหาเยาวชนในโรงเรียน จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ทุกคนในโรงเรียนจะต้องคำนึงถึง เพราะทุกโรงเรียนต้องการความสงบสุขมีระเบียบเรียบร้อย ไม่มีบุคคลใดหรือโรงเรียนใดที่ต้องการให้โรงเรียนของตนเองเกิดปัญหา เพราะมีปัญหาในโรงเรียนแล้ว โรงเรียนนั้นก็ยากที่จะหาความสงบได้ เพราะทุกคนในโรงเรียนมีส่วนช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหามันในโรงเรียนด้วยกันทั้งนั้น เพราะถ้าทุกคนช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหามันในโรงเรียนนั้นย่อมจะมีความสุขเกิดขึ้นในโรงเรียนได้ในทางตรงกันข้าม ถ้าเยาวชนในโรงเรียนไม่ช่วยกันแก้ไขปัญหามัน แต่กลับสร้างปัญหาให้กับโรงเรียน โรงเรียนนั้นย่อมมีแต่ความเดือดร้อนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น ปัญหาในโรงเรียนจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหามันของโรงเรียนที่ตนเองอยู่ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มนุษย์กับสังคม, 2552)

โรงเรียนบ้านฝายนาแขมมีปรัชญาการศึกษา คือ วิชาจรณสัมปันโน ความรู้ คุณธรรม มีวิสัยทัศน์ คือ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ พิชิตอ่านเขียน โรงเรียนน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม ติดตามนิเทศภายใน ใส่ใจระบบประกัน สร้างสรรค์ความร่วมมือ ฝึกปรีความพร้อมปฐมวัย มีพันธกิจ คือ (1) ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู ผู้เรียนทุกคน มุ่งผลสัมฤทธิ์ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ (2) พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยให้เยาวชนทุกคนอ่านออกเขียนได้ (3) พัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้สะอาดร่มรื่นสวยงาม ปลอดภัย น่าดูน่าอยู่ น่าเรียน (4) พัฒนาคุณธรรมผู้เรียนโดยใช้โครงการคุณธรรม (5) พัฒนาระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ วิจัย

และพัฒนา (6) ส่งเสริมระบบคุณภาพภายในโรงเรียนให้มีมาตรฐานและเข้มแข็งพร้อมกับการประเมินคุณภาพภายนอก (7) ส่งเสริมให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่นตลอดถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยยึดหลักเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตามพระราชดำรัสในหลวง รัชการที่ 9 (8) ครูและผู้เรียนในระดับปฐมวัยได้รับการพัฒนาความพร้อมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีเป้าประสงค์ คือ (1) ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาทุกด้าน (2) บุคลากรมีความรู้ สามารถนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (3) ผู้เรียนมีพื้นฐานงานอาชีพ สามารถดำรงชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ (4) ท้องถิ่นชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีอัตลักษณ์ คือ ยิ้มให้ หายทัก รู้รักสามัคคี มีความซื่อสัตย์ และเอกลักษณ์ คือ โรงเรียนสะอาด มารยาทดีงาม(โรงเรียนบ้านฝายนาแซง, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2) เยาวชนในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงในพื้นที่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ยึดมั่นในพระรัตนตรัย ให้ความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ แต่เนื่องจากสภาพโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคและสมัย ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ ไม่มีความสนใจในการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเท่าที่ควรจึงทำให้โรงเรียนเกิดปัญหาหลายอย่างตามมาเช่น การไม่เคารพ การไม่มีมารยาท การลักขโมย และการพูดเป็นต้น เนื่องจากการขาดคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชนตลอดถึงการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ทำให้โรงเรียนเกิดความไม่สงบสุขเท่าที่ควร

โรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อยู่ภายใต้มูลนิธิบ้านแห่งความเมตตา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ก่อตั้งโดยมีนิมิตร่วมกันในการรับใช้พระเจ้าในประเทศไทย ระหว่างครอบครัวของ นายโรเบิร์ต และจีน เฮนรี่ตั้งชาวออสเตรเลีย กับ นางสาวภาวิณี อึ้งน้อย ประธานมูลนิธิบ้านแห่งความเมตตาเป็นผู้รับใบอนุญาตโรงเรียน มีปรัชญา คือ ความรู้ อยู่คู่คุณธรรม มิวสิคทัศน์ (VISION) คือ โรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนวิถีสันติ มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษานำความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พันธกิจ (MISSION) คือ (1) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (2) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและระเบียบวินัย ตามหลักคริสต์ศาสนาและศาสนาที่ตนเองนับถือ (3) พัฒนาครูให้มีความรู้ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (5) ส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาและบริหารจัดการศึกษา นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และ (6) ส่งเสริมการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีอัตลักษณ์ คือ สุภาพอ่อนโยน มีน้ำใจ และวัตถุประสงค์ โรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศล จัดการศึกษา เพื่อเด็กด้อยโอกาส(โรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์, สังกัดพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2) เยาวชนคริสตศาสนิกชนในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ เป็นเยาวชนในพื้นที่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และยึดมั่นข้อปฏิบัติของหลักคำสอนในศาสนาคริสต์ ที่มีความรักและความสามัคคีในโรงเรียนมีการบูรณะศาสนสถานของชาวคริสต์ เป็นศูนย์รวมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เยาวชนในโรงเรียนมีความรักและความเมตตาต่อกันในโรงเรียน แต่มีเยาวชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจหลักศาสนาอย่างสงสัย ลังเล หลักศาสนาว่าดี

อย่างไร นำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร การเรียนรู้ศาสนาจากการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้ง 2 จะพบว่ายังขาดความมีส่วนร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจว่าแต่ละศาสนาต่างมีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป และจากแง่มุมนี้จะพบว่าการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนไทยในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงและคริสต์ศาสนาของเยาวชนไทย ในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีปัญหาในด้านการเรียนรู้และแสดงออกด้านศาสนาที่ตนนับถือบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองศาสนาก็มุ่งหวังในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ทั้งของตนเอง และโรงเรียน

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบ หลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงกับคริสต์ศาสนาของเยาวชนไทย ในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ว่ามีความสอดคล้องหรือมีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นการค้นพบปัจจัยเงื่อนไขในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านการเรียนรู้ ตลอดจนทัศนคติในการยอมรับ วางตัว และทำดีในการปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อการแสดงออกและอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเชิงศาสนาของเยาวชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนโรงเรียนบ้านฝายนาแซง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาหลักการเรียนรู้ในคริสต์ศาสนาของเยาวชนโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชน ในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงกับหลักการเรียนรู้คริสต์ศาสนาของเยาวชน ในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงกับคริสต์ศาสนาในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นโครงการวิจัยย่อยในระดับปริญญาโท สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนทางศาสนาพุทธและคริสต์ศาสนา ไม่ว่าจะเป็นหลักเบญจศีล เบญจธรรม ไตรสิกขา ภาวนา 4 และบทบัญญัติ 10 ประการ ตลอดจนหลักการ วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของเยาวชนทางศาสนา ดังมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาตำราด้านเอกสาร ทั้งที่เป็นแนวคิดทฤษฎี หรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ 1) ชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์สำคัญของศาสนาคริสต์ศาสนา คือ คัมภีร์ไบเบิล พันธสัญญาเดิม และพันธสัญญาใหม่ 2) ศึกษาจากแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา

และผลงานทางวิชาการของนักการศาสนาและหลักการแนวคิดทฤษฎีจากนักวิชาการทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนามในพื้นที่กรณีศึกษา (Field Study) ได้แก่ โรงเรียนบ้านฝายนาแขงเป็นโรงเรียนทางพระพุทธศาสนา และโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์เป็นโรงเรียนทางคริสต์ศาสนา อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งสองเป็นโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ได้นำหลักการทางศาสนามาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัย มีประชากรผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายประเภท ได้แก่ นักการศาสนา จำนวน 4 รูป/คน ผู้บริหารและครูโรงเรียนจำนวน 10 คน นักเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนา จำนวน 15 คน นักเรียนที่นับถือคริสต์ศาสนา จำนวน 15 คน รวมทั้งหมด 44 รูป/คน ทั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และการสังเกตเป็นรายกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ดังกล่าวได้ผ่านการรับรองในการตรวจเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และการสัมภาษณ์จากทุกภาคส่วน ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูล แยกประเด็นความเหมือนความต่าง จุดเด่น จุดด้อย จัดกลุ่มหมวดหมู่แบ่งประเภท พร้อมทั้งเปรียบเทียบจัดเรียงลำดับเชื่อมโยงความสำคัญ สะท้อนคุณค่าประโยชน์

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาวิจัย และ แนะนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนโรงเรียนบ้านฝายนาแขงพบว่า

1. หลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โรงเรียนได้จัดการศึกษาเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาหรือข้อปฏิบัติ 3 ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา หรือเรียกว่าศีล สมาธิ ปัญญา (1) ศีล คือ ข้อสำหรับอบรมความประพฤติทางกาย วาจา เพื่อให้สามารถดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์กับสังคมในทางเกื้อกูลประโยชน์ (2) สมาธิคือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมด้านคุณภาพและสมณภาพของจิต เพื่อให้เกิดคุณธรรม หรือสมาธิอย่างสูง ทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง แน่วแน่ควบคุมตนได้ดีมีสมาธิดีสงบบริสุทธ์ผ่องใส เหมาะสมกับการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง (3) ปัญญาคือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาตามหลักไตรสิกขา คือ การศึกษา การฝึกอบรม ได้แก่ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย พัฒนาวาจา พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา ให้เจริญงอกงาม ดังนี้ (1) การฝึกศึกษาในด้านความประพฤติระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ (2) การฝึกศึกษาทางจิตใจ

พัฒนาคุณธรรม สร้างความสุข เสริมคุณภาพจิตและรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนสมาธิ (3) การฝึกศึกษาทางปัญญา ทำให้เกิดความรู้ที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์สมได้

2. กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา ด้านจิตใจโรงเรียนมีการส่งสมคุณสมบัติต่างๆ คุณภาพและสมรรถภาพของจิต เช่น การละบาปอกุศลกรรม ด้วยการประพจน์ที่ดีหรือไม่เป็นไปในทางที่ทำลายเบียดเบียน เน้นสร้างสรรค์ เน้นสร้างกุศลกรรม คือ ความประพจน์ที่แสดงออกไปในทางที่ดี เป็นความประพจน์ที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ทางบุคลิกภาพ จากการกระทำต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออก ทำที่ การวางตนปรับตัวที่เหมาะสม เยาวชนหรือทุกคนได้เรียนรู้ภายใต้กรอบศีล ได้แก่ การปฏิบัติตามศีล 5 รู้จักเลี้ยงชีพด้วยสัมมาชีพ ทำให้มีสติและสมาธิที่ตั้งงามแล้ว ส่งผลให้จิตใจสูงขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ และพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด เช่นการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างไม่ประมาท รู้จักเพื่อแผ้ว มีจิตอาสาชวนช่วยสร้างประโยชน์สุขต่อผู้อื่น มีจิตใจ ผ่องใส และสดชื่นเบิกบาน

3. ผลการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา การเรียนรู้ของเยาวชนในพระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักธรรมที่หล่อหลอมจิตใจให้กระทำทำความดี คือ “ภาวนา” เป็นหลักของการปฏิบัติทั้ง 4 แล้ว ก็เข้าใจ “ภาวนิต” ที่เป็นคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติธรรมทั้ง 4 ข้อ ดังนี้ 1) ภาวนิตกาย ผู้ได้เจริญกาย คือ ได้ฝึกอบรมพัฒนาความสัมพันธ์กับธรรมชาติโดยเฉพาะให้การรับรู้ทางอินทรีย์ 5 เช่น ดู ฟัง เป็นไปด้วยสติและเพื่อปัญญา และให้การใช้สอยเสพบริโภคต่างๆ ไม่ลุ่มหลงมัวเมา มิให้เกิดโทษ แต่ให้เป็นคุณ มิให้ถูกบาปอกุศลครอบงำ แต่หนุนให้กุศลธรรมงอกงาม 2) ภาวนิตศีล ผู้ได้เจริญศีล คือ ได้พัฒนาความประพจน์มีการเรียนรู้ตั้งงามในความสัมพันธ์ทางสังคม มีระเบียบวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ใครๆ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันสร้างสรรค์สังคม 3) ภาวนิตจิต ผู้ได้เจริญจิต คือ ได้ฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ ให้สดใส เบิกบาน เป็นสุข ด้วยคุณธรรมทั้งหลาย จึงเกิดศรัทธา มีน้ำใจเมตตากรุณา กตัญญูตเวทีตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใช้ชีวิตอย่างมีสติมีสมาธิเป็นต้น 4) ภาวนิตปัญญา ผู้ได้เจริญปัญญา คือ ได้ฝึกอบรมพัฒนาปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหามีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์ หากได้ปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา ถือว่าเป็นเยาวชนที่สมบูรณ์แล้ว กล่าวโดยรวม ผลลัพธ์ที่เกิดกับเด็กเยาวชนได้ปรากฏ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาวนา คือ เด็กเยาวชนสามารถดูแลตนเองได้ ปัดกวาด จัดเก็บข้าวของ การทานอาหารเป็นระเบียบและมีมารยาทในการทานอาหาร ด้านศีลภาวนา คือ เด็กเยาวชนสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ เป็นคนไม่ก้าวร้าวขกต้อย ไม่ขโมยของ ให้เกียรติเพื่อน ไม่เป็นคนโกหก มีความระมัดระวังด้านจิตภาวนา คือ เด็กเยาวชนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุภาพ ซื่อสัตย์ มีความกตัญญูเคารพผู้ใหญ่ด้านปัญญา คือ เด็กเยาวชนมีความรู้ความจำที่ดี รู้จักแยกแยะสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี ตามกระบวนการสร้างภาวนา 4 การฝึกอบรมตนในด้านความประพจน์ทางกาย ความประพจน์ทางจิต และความสามารถทางปัญญา เพื่อไม่ตกอยู่ในความอยากได้ ความอยากมี ความลุ่มหลงในตัวเอง ซึ่งการศึกษาและอบรมตน เป็นการฝึกฝนวิธีการใช้องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา ให้ทำหน้าที่อย่างมี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักการเรียนรู้ในคริสต์ศาสนาของเยาวชนโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์พบว่า การเรียนรู้โดยไตร่ตรองปฏิบัติเป็นการนำกระบวนการสอนแบบอภิปรัชญาเข้ามาใช้ในศตวรรษที่ 21

ซึ่งพัฒนาขึ้นจากพื้นฐานความรู้ความเข้าใจร่วมสมัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการสอนที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนทุกคนที่ปรารถนาจะสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพระเยซูคริสต์ผู้ทรงเป็น “หนทาง ความจริง และชีวิต” การศึกษาคาทอลิกจึงมีอัตลักษณ์ที่เด่นชัด เพื่อนำเสนอหลักการเบื้องต้นของการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์ของคาทอลิกให้ตรงตามเจตนารมณ์เป้าหมาย คือ ให้เยาวชนได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพ เพิ่มพูนวุฒิภาวะสู่ความเป็นเยาวชนที่สมบูรณ์ สามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความหมาย มีจิตวิญญาณ จิตใจ สติปัญญา และร่างกายที่มีดุลยภาพ ผสมกลมกลืนกันในความเป็นเยาวชนที่สมบูรณ์แบบ พระเยซูคริสต์เป็นรากฐานที่ปรากฏเด่นชัดด้วยการบูรณาการวัฒนธรรมกับความเชื่อของชีวิตครอบคลุมความใส่ใจใน 4 ด้าน คือ 1) บรรยากาศทางการศึกษา 2) การพัฒนาความเป็นมนุษย์ของเยาวชนเป็นรายบุคคล 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับชาวดีของพระคริสต์ 4) การให้ความกระจ่างความรู้ทั้งปวงด้วยแสงแห่งความเชื่อได้เพิ่มพูนความตระหนักถึงบริบทและสิ่งท้าทายการเรียนรู้ของสังคมไทยปัจจุบันดังมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการเรียนรู้ในคริสตศาสนา การเรียนรู้แบบปัจเจกทั้งเยาวชนและคนทั่วไปเป็นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการของนักบวชที่เรียนรู้ในการพัฒนาตนเองไปตามเป้าหมาย โดยจะพบผ่าน คำว่า Priest หรือนักบวชในกลุ่มศาสนาอับราฮัม ซึ่งมีที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ในฐานะเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับพระยะโฮวาห์บุโรหิตในศาสนายูดาห์เรียกโดยทับศัพท์ว่าโคเฮน 1) ศาสนศักดิ์ฐานะทางศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ของสภาคริสตจักรในประเทศไทยที่สามารถดำรงฐานะได้ตลอดชีพ ได้แก่ ศาสนาจารย์ 2) ศาสนาจารย์ ผู้ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้า เพื่ออุทิศตนรับใช้พระองค์ในคริสตจักรและชุมชน 3) ผู้ปกครอง ผู้ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้าเพื่อ อุทิศตนรับใช้พระองค์ในคริสตจักรและชุมชน 4) ศิษยาภิบาล ผู้ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้าเพื่ออุทิศตนรับใช้พระองค์ในคริสตจักรและชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ครูศาสนา 5) ครูศาสนา ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้าเพื่ออุทิศตนรับใช้พระองค์ในคริสตจักรและชุมชนเป็นผู้สอนพระวจนะ 6) อนุศาสนาจารย์ ผู้ที่สำเร็จหลักสูตรทางด้านคริสตศาสนศาสตร์จากสถาบันที่สภาคริสตจักรในประเทศไทยรับรอง และผ่านการสอบศาสนาจารย์จากกรรมการ หน้าที่ เป็นผู้สอนพระวจนะของพระเจ้า 7) มัคทายก ผู้ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้าเพื่ออุทิศตนรับใช้พระองค์ในคริสตจักรและชุมชน 8) อนุศาสนิก ผู้ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้าเพื่ออุทิศตนรับใช้พระองค์ในหน่วยงานของสภาคริสตจักรในประเทศไทย 9) ผู้ประกาศเผยแผ่พระกิตติคุณ ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้าให้ออกไปทำพันธกิจด้านการเผยแผ่พระกิตติคุณนอกชุมชนของตน 10) มิชชันนารี ที่ได้รับการทรงเรียกจากพระเจ้าให้ออกไปปฏิบัติพันธกิจด้านต่างๆ นอกชุมชนของตน ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการเรียนรู้เพื่ออนาคตของเยาวชนหากได้ศึกษาไว้เพื่อเป็นบุคลากรของศาสนาสืบไป

2. กระบวนการเรียนรู้ในคริสตศาสนา กระบวนการเรียนรู้ของคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา ตีพิมพ์บทความ หลักธรรมที่สำคัญที่ช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของชาวคริสต์ สรุปความได้ว่ามีด้วยกัน 3 ประการ คือ 1) การปฏิบัติตัวเอง ด้วยการประพฤติดี ทำใจให้สบาย ตั้งใจศรัทธาให้จิตสงบ และเชื่อและศรัทธาในพระเจ้าและปฏิบัติตามพระบัญญัติ 10 ประการ 2) การปฏิบัติตัวต่อผู้อื่น ด้วยการไม่เอาเปรียบผู้อื่นให้รักคนอื่นเหมือนรักตนเอง ช่วยเหลือคนอื่นเท่าที่จะช่วยได้ 3) การปฏิบัติตัวต่อธรรมชาติ มนุษย์

ต้องอาศัยธรรมชาติและปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างสมดุล รักษาธรรมชาติไว้ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเท่าที่จำเป็นต่อชีวิตของเยาวชน ส่วนเรื่องหลักธรรมของความรัก เป็นหลักคำสอนที่สำคัญที่สุด ศาสนาคริสต์ได้ชื่อว่า เป็น ศาสนาแห่งความรัก ความรักที่พระเยซูทรงสอนมีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1) เป็นความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ซึ่งความรักในระดับนี้พระเยซูสอนว่า พระเจ้ามิได้เป็นพระเจ้าของชาวยิวเท่านั้น หากแต่เป็นพระเจ้าของมนุษย์ทั้งโลก และพระเจ้าได้ ทรงรักมนุษย์เหมือนบิดารักบุตร ระดับที่ 2) เป็นความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ทั้งนี้หมายถึงมนุษย์ทั้งโลก เพราะ มนุษย์ทุกคนล้วนเป็นบุตรของพระเจ้า จึงต้องมีความรักกันฉันพี่น้อง และนอกจากจะสอนให้มี ความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ พระเยซูยังได้ทรงสอนให้มีความรักแม้กระทั่งศัตรู

3. ผลการเรียนรู้ในคริสตศาสนา ผลของการเรียนรู้ของเยาวชนในคริสตศาสนาที่ได้ศึกษาหลักคุณธรรมสูงสุดของพระองค์ คือ ความรัก ความเมตตา กรุณา ความอ่อนโยน ความถ่อมตน ความอดทนต่อความทุกข์ทั้งปวง ความชอบ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความสงบและความบริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา และใจ หากเยาวชนได้เข้าถึงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตแล้วเชื่อได้ว่าผลของการดำเนินชีวิตจะราบรื่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อเยาวชนที่มีความรักซึ่งกันและกัน มีการเสียสละสิ่งของให้คนยากไร้ มีการให้อภัยต่อผู้หลงผิด และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น หากเยาวชนประพฤติปฏิบัติตามพระบัญญัติ 10 ประการ จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อการเปรียบเทียบหลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงกับคริสตศาสนา ในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักการเรียนรู้ของทั้ง 2 ศาสนาด้านกันตามหลักธรรมคำสอน แต่สิ่งที่เหมือนกันชัดเจนคือเรื่องเมตตา การศึกษา โดยมีหลักศีลของทั้ง 2 ศาสนา เมื่อได้ศึกษาพบว่า ได้พบประเด็น อยู่ 3 ประเด็นดังนี้

1. หลักการเรียนรู้ พบว่า กรอบแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการเรียนรู้ตั้งแต่วันเกิดจนถึงวันตาย เป็นการแสดงออกมาทำให้ผู้อื่นสามารถรับรู้ได้ทั้งภายในและภายนอก ได้แก่การกระทำของเยาวชนซึ่งเป็นการกระทำทั้งดีและชั่ว หรือเรียกอีกอย่างเป็นการเรียนรู้แบบทดลอง ว่าสิ่งที่ไม่ดีควรละเสียสิ่งที่ดีควรปฏิบัติสืบไป ส่วนศาสนาคริสต์กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้แบบรายบุคคล ซึ่งนำไปสู่ในระดับสังคมเปรียบเทียบเสมือนเป็นโรงเรียนฝึกหน้าที่ข องแต่ละคน ซึ่งมีครูหรือคนสอนในตำแหน่งและหน้าที่ต่าง ๆ เมื่อเรียนจบหรือสอบผ่านแล้วสามารถไปทำหน้าที่ของตนไปรับใช้ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเยาวชนหรือคนทั่วไปสามารถทำให้สังคมน่าอยู่มากขึ้นได้

2. กระบวนการเรียนรู้ ทศนะของพระพุทธศาสนากล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการเรียนรู้ ทั้ง ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต เมื่อเยาวชนหรือทุกคนได้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาแล้วจะนำพาสู่การรอบรู้ในกายและใจจะทำให้ทราบผลของกุศลและอกุศลละชั่วทำดี ซึ่งเป็นหนทางเข้าสู่นิพานภายในภาคหน้าได้ ส่วนศาสนาคริสต์กล่าวว่า พระเจ้านั้นสอนให้เชื่อในเรื่องของความรักเพราะว่าทุกสิ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปโดยพระเจ้า และเชื่อว่าพระเจ้าจำนำพามาซึ่งละบาปได้หลักธรรมของคริสตศาสนาและ

สามารถทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และจิตวิญญาณ ตามแนวคริสต์ศาสนา

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้ ทศนะของพระพุทธศาสนากล่าวว่า เยาวชนไทยในพระพุทธศาสนาได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนคือการทำดีละเว้นทำชั่วเป็นหนทางแห่งความสุขความเจริญ ในด้านตัวเองครอบครัว และสังคมรอบข้าง ทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ในความไม่ประมาท คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดปดพูดโกหกและไม่เสพสารเสพติด เป็นต้น ดังนั้นเยาวชนหรือคนทั่วไปควรจำไว้ว่าการดำเนินชีวิตเป็นการตัดสินใจอันยิ่งใหญ่และควรตัดสินใจให้ดีเพื่อความอยู่รอดและปลอดภัยในการใช้ชีวิต ส่วนศาสนาคริสต์กล่าวว่า ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาแห่งความรัก แต่ความรักนั้นยิ่งใหญ่ที่สุด การตัดสินใจของชาวคริสต์ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในพระเป็นเจ้าผู้บริสุทธิ์ และจะต้องปฏิบัติตามพระบัญญัติ 10 ประการอย่างเคร่งครัดและต้องรู้จักให้ทานแก่คนอนาถาอย่าไ้ จึงจะถือได้ว่าเป็นความรักที่แท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โรงเรียนได้จัดการศึกษาเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาหรือข้อปฏิบัติ 3 ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา หรือเรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเน้นการละบาปอกุศลกรรม คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ ไม่เบียดเบียน เน้นสร้างสรรค์สร้างกุศลกรรม การปฏิบัติตามศีล 5 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กเยาวชนได้ปรากฏ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ คือ เด็กเยาวชนสามารถดูแลตนเองได้ ปัดกวาด จัดเก็บข้าวของ การทานอาหารเป็นระเบียบและมีมารยาทในการทานอาหาร ด้านศีลภาวนา คือ เด็กเยาวชนสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ เป็นคนไม่ก้าวร้าวขกต้อย ไม่ขโมยของ ให้เกียรติเพื่อน ไม่เป็นคนโกหก มีความสำรวมระมัดระวัง ด้านจิตภาวนา คือ เด็กเยาวชนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุภาพ ซื่อสัตย์ มีความกตัญญูเคารพผู้ใหญ่ ด้านปัญญา คือ เด็กเยาวชนมีความรู้ความจำที่ดี รู้จักแยกแยะสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี สอดคล้องกับ ไสธรรักษ์ ชุนรักญาติได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการดำเนินการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธผลการวิจัยพบว่า การจัดหลักสูตรโรงเรียนวิถิพุทธมีจุดเน้นสะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา (ศีลสมาธิปัญญา) มีการจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาที่ชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์เน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการ “กินอยู่ดูฟังเป็น” การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเน้นการประสานความร่วมมือกับวัด/คณะสงฆ์และชุมชนในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา) (ไสธรรักษ์ ชุนรักญาติ, 2546) และสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่เสนอแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ คือ การจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อม เป็นต้น 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต คือ กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำสัปดาห์ (เพื่อใกล้ชิดศาสนา) มีกิจกรรมรับศีลหรือทบทวนศีลทุกวัน มีกิจกรรมทำสมาธิ 3) ด้านการเรียนการสอน คือ การบูรณาการพุทธธรรมเข้าในทุกกลุ่มสาระ มีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

“กิน อยู่ ดู ฟังเป็น” 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือ การเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเมตตากรุณาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน การลด ละ เลิกอบายมุข การเสียสละ เป็นต้น 5) ด้านการบริหารจัดการ คือ การจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเน้นเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา กระตุ้นให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟังเป็นดำเนินชีวิตด้วยสติสัมปชัญญะเป็นไปตามคุณค่าแท้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

2. หลักการเรียนรู้คริสตศาสนาโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ เน้นประพฤติปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด ปลุกฝังเยาวชนให้เป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ส่งเสริมให้มีความรัก ความเมตตา รู้จักเสียสละ และการให้อภัย รู้จักเสริมสร้างความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น สอดคล้องกับ พระมหาดวงเด่น จิตตยาโณ ที่ได้วิจัยเรื่องการบูรณาการองค์ความรู้หลักการ และวิธีปฏิบัติตามแนวทางศาสนา พบว่า การพัฒนามนุษย์เพื่อให้เกิดสันติสุข ศาสนาทุกศาสนาล้วนมีอุดมการณ์เพื่อให้มวลมนุษยชาติอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังนั้นคำสอนสามารถปฏิบัติร่วมกันได้เพื่อการปฏิบัติ การพัฒนาทั้งด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ เช่น เว้นจากการทำความชั่วและมุ่งทำแต่ความดี ให้ความรัก ความเมตตา ให้อภัยต่อกัน การให้เสียสละแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การสงเคราะห์ พร้อมทั้งการมีจิตอาสาเพื่อมุ่งสร้างประโยชน์สุขต่อผู้อื่น (พระมหาดวงเด่น จิตตยาโณ, 2559)

3. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างกันในด้านการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและคริสตศาสนาของเยาวชนในโรงเรียน พบว่า เยาวชนพระพุทธศาสนาได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอน คือ การทำดี ละเว้นทำชั่ว เป็นหนทางแห่งความสุขความเจริญ มีความไม่ประมาทในการดำรงชีวิต ส่วนเยาวชนคริสตศาสนาเน้นความรัก มีความเชื่อในพระเป็นเจ้าผู้บริสุทธิ์ ปฏิบัติตามพระบัญญัติ 10 ประการอย่างเคร่งครัดและรู้จักให้ทานแก่คนยากไร้ สิ่งเหมือนกันของทั้งสองศาสนา คือ ความรัก ความสามัคคี การมีส่วนร่วมในทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามศาสนาของตน และมีจิตอาสาเพื่อผู้อื่น สิ่งที่แตกต่างกัน คือ พระพุทธศาสนาสอนให้ไม่ยึดติดใน ทุกสิ่ง เพราะทุกสิ่งไม่มีความยั่งยืน มีเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป ทุกอย่างล้วนเป็นอนัตตา ส่วนคริสต์ศาสนาสอนให้อธิษฐานนึกถึงพระเจ้า ทำเพื่อพระเจ้าเมื่อตายไปก็จะไปอยู่กับพระเจ้า สอดคล้องกับหลักการแนวคิดของพุทธทาสภิกขุที่ได้กล่าวไว้ว่า เมตตาความรักสากล การให้ความรักและความจริงใจต่อกันและกันของสมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะมีความเชื่อหรือศาสนาที่แตกต่างกันอย่างไร ต้องมีความรักชีวิตผู้อื่น ไม่เลือกหน้า ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีเขา ไม่มีเรา ทุกศาสนาก็ต้องการอย่างนี้ แม้แต่จริยธรรมก็ต้องการอย่างนี้ ให้มีความรักให้ผู้อื่นเสมอ กับความรักตน เป็นเพื่อนด้วยกันทั้งหมดทุกคน ไม่ว่าเขาจะเป็นคนชาติไหน ภาษาไหน หรือจะเป็นศาสนาไหนก็ตาม เราต้องรักผู้อื่นด้วยกันทั้งหมด ในฐานะเป็นเพื่อนสนิทกัน เป็นความรักสากลอย่างนี้ เป็นความไม่เห็นแก่ตัว (พุทธทาสภิกขุ, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

จากการได้ศึกษา หลักการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ในโรงเรียนบ้านฝายนาแซงกับ คริสตศาสนา ในโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ผู้วิจัยค้นพบแนวทางปฏิบัติที่เกิดจากการบูรณาการจากหลายฝ่ายร่วมมือประสานไปในทิศทางเดียวกัน จึงจะทำให้การเรียนรู้ของเยาวชนมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนทั้งในห้องเรียนและในครอบครัวชุมชน กล่าวคือ

1. สถาบันครอบครัว ต้องเป็นต้นแบบของการแสดงออกถึงความรักความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน ชื่นชมกัน ไม่วิวาทกัน ยึดมั่นในกฎระเบียบในสังคม ความมีวินัย เว้นขาดจาก การฆ่าสัตว์ เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม เป็นผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือทำตัวอย่างให้เด็กเยาวชนลูกหลานได้เห็น ประพฤติความดีให้คงที่ สื่อสารส่งเสริมความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษากฎตามระเบียบวินัย ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้น ความสุจริตทางกาย วาจาและอาชีพ

2. สถาบันศาสนา ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณความเชื่อ ต้องสอนสั่งให้สังคมเกิดการพัฒนาด้านการ คัมครองสิทธิ การส่งเสริมอาชีพหน้าที่ ส่งเสริมความมีชีวิตที่ปลอดภัยมีสันติภาพทั้งภายในกับสันติภาพ ภายนอก ด้วยเหตุที่ว่าทุกคนและสัตว์เหล่าอื่นรักตนมากเช่นนั้นเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควร เบียดเบียนผู้อื่น ส่งเสริมพหุวัฒนธรรมที่ดี เคารพในวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของกันและกัน ควรกระตุ้นให้สังคมได้เกิดสำนึก คุณค่า ความเชื่อที่ไม่ส่งเสริมความรุนแรง ความเป็น มิตรการมองคนอย่างเท่าเทียมมีค่ามีศักดิ์ศรี เอื้อต่อความสมานฉันท์และการอยู่ร่วมกัน ความเคารพผู้อื่นว่าเสมอ กับตน ความมีขันติธรรม เชื่อมประสานมนุษย์ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางอัตลักษณ์และ ความเชื่อ ช่วยเป็นสะพานเชื่อมลดช่องว่างระหว่างกันมากขึ้น ยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น อดทนอดกลั้นใน ความแตกต่าง เชื่อในความเท่าเทียมของมนุษย์ เคารพสิทธิของผู้อื่น

3. สถาบันการศึกษา สร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมด้วยการส่งเสริมความสามัคคี ความพอใจร่วมกัน และความเห็นพ้องกัน ความเอื้ออาทร มีน้ำใจ ตระหนักถึงหน้าที่ที่พึงมีต่อสังคม และกระทำโดยคำนึงถึง ประโยชน์ส่วนรวม การพึ่งพาเกื้อกูล การดูแล ปกป้อง การรักษาเพื่อความอยู่ดีมีสุขร่วมกัน ส่งเสริมการศึกษา สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ทำต่อกันด้วยเมตตา พูดต่อกันด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน แบ่งกันกินกันใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ ประพฤติ ให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ และ ปรับตัวให้เข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบ มีความ อดทน การวางใจเป็นกลาง ยึดมั่นในกฎระเบียบกติกา การมีสติการใคร่ครวญพิจารณา ควบคุมอารมณ์ คอย ควบคุมโทสะและความระแวง มีทัศนคติที่ดี ไม่มีอคติ เอาใจเขามาใส่ใจเรามากขึ้น

สรุป

การเรียนรู้ของเยาวชนในฐานที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนา ควรมุ่งสอนหลักการที่เหมือนกัน เน้นข้อมูลที่จริง ที่แท้ และประกอบด้วยประโยชน์ ประกอบด้วยความรัก ความเมตตา ส่งเสริมกิจกรรมที่จะอยู่ ร่วมกันได้ทุกคน ต้องมีความจริงใจต่อกัน พูดกันด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน หวังให้คนอื่นมีความสุข การมุ่งพูดความจริงต่อกัน กิจกรรมหรือแนวทางการเรียนรู้ดังกล่าวจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ความน่าเคารพ ความไว้วางใจกันและกัน ความไว้วางใจ (Trust) และความสัมพันธ์ (Relationship) ถือว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มี สำคัญในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องหรือ สร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้ง ความคุ้นเคยกัน ความเข้าใจกันและกัน ความไว้วางใจนั้นเปรียบเสมือน กาวใจ ที่ยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันเข้าด้วยกัน และความสัมพันธ์นี้เองเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการ เรียนรู้ของนักเรียน หรือแม้แต่กระทั่งสังคมและองค์กรก็เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า การศึกษาสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือการพัฒนา สอดคล้อง 4 ด้าน ทั้งด้านกายภาพ พฤติภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ แต่ทั้งนี้กิจกรรมอาจมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สถาบันการศึกษา โรงเรียน ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้าน ตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่ ควรมีการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการสอนต่อเยาวชนที่ แม้ว่าจะแตกต่างศาสนา แต่สาระสำคัญเป้าหมายในการสอนนั้นล้วนมีเจตจำนงค์เดียวกัน การได้แลกเปลี่ยน บอกเล่าเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์หรือครูผู้สอน จะทำให้การสอนมีทักษะประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างการเคารพสิทธิและเสรีภาพในเยาวชนโรงเรียน ด้วยว่า ในโรงเรียนมี นักเรียนที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนา ความเชื่อ ประเพณีที่แตกต่างกัน การสอนการเคารพสิทธิ เป็นการ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนเพื่อป้องกันความขัดแย้งในอนาคต

2.2 ควรวิจัยเรื่อง เทคนิคการสื่อสารเพื่อการรับฟังปัญหาของเยาวชนในโรงเรียน ด้วยว่า ความขัดแย้ง หรือความกลัวบางอย่างทำให้เด็กและเยาวชนไม่กล้าสื่อสารบอกกล่าว เพราะเหตุไม่รู้วิธีในการสื่อสารบอกเล่า เรื่องราว อีกทั้งสถาบันการศึกษาก็ไม่มีบุคลากรที่พร้อมที่จะเป็นผู้รับฟังหรือให้คำปรึกษาที่เชี่ยวชาญ ดังนั้น การฝึกทักษะการสื่อสารทั้งครูอาจารย์เจ้าหน้าที่และนักเรียน จะทำให้เกิดการรับรู้ปัญหาและความต้องการที่ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ..
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ผลิตัฒม์.

- พระมหาดวงเด่น ชูตญาโณ. (2559). การบูรณาการองค์ความรู้หลักการ และวิธีปฏิบัติตามแนวทางศาสนา เพื่อการพัฒนากระบวนการสร้างสันติภาพ. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภัย อภิชาติ (ชูขุนทด). (2554). การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญรัตน์ บุญช่วย. (2549). การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2550). สารนิพนธ์พุทธทาสว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด.
- โสธรรักษ์ ชุนรักญาติ. (2546). การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.